

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

DUGUES ASCENCIONS ALS ENCANTATS

II

PIC ORIENTAL

UNA segona ascensió als Encantats no entrava pas en els meus plans; però malhaurat qui té un vici, que, si no 's guarda molt, a la primera avinentesa hi torna a caure. Per això, quan me vingueren a trobar en Joan Rigol, en Jaume Riera y en Romà Pujol per si 'ls hi volia acompanyar, no vaig tenir paraules per resistir-me; y el 6 d'agost començavem l'excursió ab uns plans tant seductors com atrevits y que no 's pogueren realitzar del tot perquè 'l mal temps y la desgracia 'ns perseguiren per tot arreu.

L'excursió 's començà des de Barcelona, d'ont sortírem en el primer tren més contents que una criatura ab el vestit nou. Al migdia arribàrem a Tàrrega, agafant desseguida l'automòbil que 'ns havia de portar a Sort aquella mateixa nit. La primera desgracia fou la d'haver d'anar drets a l'automòbil, que sempre procura portar-ne setze, si n'hi caben dotze; però, drets y tot, se passà 'l camí distret, sobre tot en enfilant la collada de Comiols, en la qual, si 's passa set y calor, també 's troba: aigua fresca a l'hostal de Folqué y 's frueix d'una esplèndida vista al cim de la collada (1,160 metres), ovirant-se, al fons, verda, ab sos conreus y vinyes, la Conca de Tremp, tancada al N. per les alteroses serres del Pallars, y, darrera d'elles, els nevats cims de les muntanyes d'Espot y Maleïdes, que semblen esperar-nos plenes d'encants y de misteri. Les boires, no obstant, comencen a enfilars'hi inflades de tempestat, y quan arribem a Tremp una grossa gotellada escampa tots els mirois del poble muntanyenc, pels qui l'arribada de l'automòbil es el gran espectacle de cada dia.

L'automòbil desafia el temps, emprenent vertiginosa carrera Noguera amunt, cap a Salàs, que es a 9 kilometres; y quan hi arribem la tempestat es esfereïdora ab sos llamps y trons, y ha deixat ja xops com un peix tots els balladors de festa major. Prou reiem de gust, nosaltres; però ara arribarà la nostra. Els 5 kilometres de Salàs a la Pobla de Segur els ferem ja ab prou feines; y, quan ens presentem davant de la vila, el Flamicell ens barra el pas *roncant assedegat de presa*: el rònc pont de fusta té ja un pilar aigües avall, y ara-abans-ara se n'hi anirà tot ell. L'automòbil s'es acovardit: els viatgers més arriscats passem corrents. Dèu minuts més tard el pont ja no hi era.

Condemnats a passar la nit a la Pobla, aquesta desgracia no anirà pas sola: l'endemà haurem de fer a peu els 15 kilometres de carretera fins a Gerri y els 13 fins a Sort; y així haurem perdut ja un dia. Ventura que val la pena, aquell troç de carretera; perquè l'esquerp pas de Collegats es ben atractiu, veient-se el Noguera, silenciós, lliscar com una anguila pel fons de l'estreta gorja, y sentint-se l'harmonia suau dels rajolins d'aigua que salten de l'Argenteria, embaumada ab aquell perfum de poesia que inspirà al nostre gran Verdaguer els immortals versos ab que canta aquella meravella de la naturalesa quan Gentil, muntant el carro volador arriat per set daines amansides, passeja pel regne de Flordeneu y

«De cim en cim va de Rubió a Pentina,
y, sota Bresca en Collegats, li ensenya
la rica Argenteria que en la penya
parà algun geni ab enciseres mans.

Cortinatges de tosca y brodadures,
cascades d'argent fos en l'aire preses,
garlandes d'aura en rics calats sospeses,
d'alguna fada finestró diví,
de lliri d'aigua y de roser poncelles,
com ulls closos de verges que hi somien,
tot hi es blanc, com els coloms que hi nien,
papellones gentils d'aquell jardí.»

L'Argenteria, no obstant, hi ha que veure-la a l'hivern, quan les cascades d'argent fos, quan els regalims d'aigua, romanen presos en l'aire per les glaçades, formant capritxosos finestrals y columnetes d'un palau encantat, y quan en aquell temps, a la caiguda de la

tarda, els raigs del sol, penetrant per les esclotxes de les altívoles roques d'enfront, donen an aquell conjunt fantàstic, mil iritzacions encantadores.

Y no es pas el congost de Collegats solament, lo que cal veure, perquè també 'l poble de Gerri, ab ses salines, val la pena d'ésser visitat detingudament, sobre tot pel que toca an el seu antiquíssim monestir romànic, que es una fàbrica de gran empenya y guarda un

SEPULCRE DEL MONESTIR DE GERRI DE LA SAL

preuat sepulcre tallat en pedra d'ull de serp de la més dura. Adornen aquest sepulcre, servat per dos lleons, dos medallonets representant un arbre y un aligot, model de finura en l'execució, sobre tot en una pedra duríssima com es aquella. Devia perdre-s la coberta d'aquest sepulcre, puix la que ara hi ha es de pedra diferent : sembla d'època posterior y no hi ve a la mida, sobrant-ne més d'un pam pels peus. Y no es menys atractívola la vila de Sort, cap d'aquell partit judicial, perquè a un li fa l'efecte de trobar-se en plena edat mitjana. Els carrers, estrets, empedrats ab grossos palets de riera, romanen foscos a mitja tarda, puix les teulades surten, ajuntant-se, gaire-bé, les de l'un cantó ab les de l'altre y no deixant més que la llum zenital. Els veïns treuen el cap per les portes y finestres desseguida que veuen passar un foraster, per dar-se 'l gust de veure-l caure estirat ab aquell empedrat tant primitiu. Nosaltres hi passàrem quasi a entrada de

fosc, movent gran xivarri ab les sabates ferrades y els *piolets*, y tinguerem la sort que aquella gent no 'ns vegessin caure, encara que anavem més que depressa, puix havíem determinat fer nit a Llavorsí pera veure si podíem guanyar quelcom de lo perdut.

A Llavorsí prou que hi arribàrem, encara que a negra nit; però guanyar el temps perdut no fou pas possible, perquè mareja la bru-

ELS ENCANTATS DES DE L'ERMITA DE SANT MAURICI

(La ratlla de punts indica 'l camí fet; les altres senyals s'expliquen en el text)

ticia d'aquell poble; y no podent dormir sols, y essent la companyia molt molestosa, els companys ja renunciaren de primer antuvi a ficar-se al llit, y jo, que vaig provar-ho, a mitja nit estava tant marejat que ni la camamilla hi pogué res. Y ara, a un home que 'ls celebrats insectes de Llavorsí han reduït an aquest estat, feu-lo caminar y feu-li pujar aquell tira-pits que s'enfila cap a Espot, que quan vaig arribar-hi era més de l'altre món que d'aquest. Sort que aquella tarda hi tornà a haver tempestat y no vaig jo tenir la culpa de no

poder anar a fer nit a l'estany de Sant Maurici, com era el nostre projecte.

La tempestat fou d'estiu, y el mareig passatger : l'endemà al matí tots estavem a punt d'embestir els Encantats; y, sortint a punta de dia, a les set ja ens els miravem de fit a fit de sota estant de l'ermita de Sant Maurici, el mateix punt d'ont l'any anterior m'havien semblat del tot inatacables. Trobí que en un any havia fet un gran progrés, puix ara tot ho veia fàcil; y a pesar que els companys volien de totes passades fer l'ascensió al pic occidental, segurs de tenir en mi un bon guia, jo, que buscava l'atractiu de lo desconegut, els ho vaig planejar de tal manera ensenyant-los tres o quatre punts diferents que ens conduirien infal·liblement al cim, que a l'últim se deixaren tots convèncer pel meu entusiasme, sobre tot quan vaig dir-los que fariem molt segurament una nova conquesta escalant un pic que tal volta no havia trepitjat mai petjada humana y ont, segurament, ni els isarts s'hi enfilaven.

Deixant abaix l'impedimenta, a les vuit travessavem lleugers el bosc d'abets y pins negres que voregen la feréstega roca, y, deixant a la dreta la gran congesta del cap-d'avall de l'esquerda central, ens feiem una mica cap a l'esquerra, agafant un petit escorranc que ens conduiria al cim de la part més assequible de la muntanya, la part ont hi ha encara vegetació, creixent-hi herba abundant, narets y algun pi. Aquesta primera etapa pot fer-se per tot arreu ab més o menys facilitat : l'escorranc per ont la ferem nosaltres es tal volta un dels punts més difícils, però té l'avantatge d'ésser més recte. En una hora havíem guanyat aquell tira-pits : el baròmetre ens marcava 2,300 m.

Allí s'acaba quasi completament la vegetació : la muntanya fa un repeu, y s'aixeca enasprada la roca viva ab ses fondes canals inacessibles. Allí comencen els intents frustrats que acaben les forces y fan decaure el més ardit. Les crestes són espadades y no hi ha per ont agafar-s'hi; y, si per desgracia un s'hi pot arrapar, prompte un terrabastall aixordador de la pedra que s'ha donat, y en fa caure d'altres rostos avall, el fa recular acovardit, puix si es gira la vista enrera, l'abisme fa feredat. Provem, doncs, les canals; però les canals són brunyides, y, si per casualitat ens podem enfilar una mica, a l'últim se troba un paratge ont ni les ungles s'hi agafen.

Ab aquest exercici hem fet tres tanteigs seriosos y inútils. L'últim dels tres era una canal inclinada a uns 70-80°, quasi vertical. Prompte l'hagerem d'abandonar espaordits, no sense haver-ne tret una vista, que, si no dóna idea de la realitat, mostra el que són aquelles ciclopies

muralles. Li donaré 'l nom de *Canal Dreta*, perquè haig de parlar-ne més endavant. Anant jo 'l primer, quan vaig desistir, ja 'm costà prou de fer la devallada.

Acabades llavors les canals y les corresponents crestes, y anant resseguint la penya cap al S., ve un ample espai de roca formant un pla inclinat a 60-70°, d'ascensió difícil si no perillosa : difícil per ésser

LA CANAL DRETA DELS ENCANTATS

la pedra trencadiça, tallada arreu a tall de ganivet, y tant encimada que, aguantant-s'hi un ab prou feines, servint bé 'ls peus y agafat de mans, fa basarda mirar el terreny que 's deixa enrera. Jo hi munto resoltament per guanyar la cresta dentalluda, que, essent una esplèndida balconada sobre la vall d'Estanserull, sempre m'ha semblat que havia d'ésser practicable fins al cim. Els altres companys segueixen planejant més cap al S., y s'endinsen per una canal que me 'ls fa perdre aviat de vista.

Seguint enlaire 'l meu camí, a l'últim se redreça tant y tant, que quasi hi ha pena de la vida; però la cresta 's va acostant, y un oblida 'l perill y s'anima pera guanyar-la. Ja la tinc, y, pel punt asse-

nyalat ab una estrella (vegi-s el segon gravat), trec el cap a l'immensa balconada, pensant topar-me allí ab els companys. Té una atracció salvatge, ensems que esfereïdora, aquell balcó penjat a cinc-cents o sis-cents metres sobre l'Estanserull, que blaveja sinistrament al fons.

Però 'ls companys no hi eren ni 'n perillava. Faig un crit, y 'm responen allí sota. Estiro 'l coll sobre l'abisme, y me 'ls veig tancats

ESCALANT LA ROCA

50 metres avall, puix allí s'es finida la llur canal y tenen l'abisme a l'un costat y la muralla dreta que 'm sosté a mi, a l'altre. El vèrtig me fa retirar, però parlem y els dic que sols me falten 50 metres pera guanyar el cim, y que aquests són fàcils de fer; que, desfent el camí llur, poden refer el meu y ens ajuntarem tots pera arribar-hi.

No hi hagué manera : aquells joves ardits havien perdut la fe y l'esperança, y la meva eloqüència tota sa eficacia. Van respondre-m que fes jo aquells 50 metres, y que quan hi fos els avisés, que llavors ja pujarien.

Y ¿com els havia d'avisar, jo, si, guanyada la roca que 'm creia ésser el cim sospirat, vaig veure que no era més que una dent d'aque-

lla serra? Però ara se me'n presentava una altra de tant dreta y espadada que sens dubte devia ésser el cim; y aquella febre d'enfilar-lo'm féu afrontar temerariament els perills que hi ha pera arribar al peu de la Roca Dreta (vegi-s en el gravat segon el lloc assenyalat ab una creu), que bé's mereix aquest nom, perquè ho es fenomenalment per tots cantons. La vista, d'allí, es aclaparadora sobre l'Estanserull

VISTA DE MONESTERO Y FONGUERA DES DE LA ROCA DRETA

y a l'E. cap a Monestero y Fonguera; però 'l que jo vull es guanyar el cim, y aquella roca, que sols veig d'un cantó, no dubto pas que l'es. La miro y remiro, però no hi ha per ont agafar-s'hi; y encara estic esborronat quan penso que ma boja fal'lera'm portà a intentar arrapar-me per uns petits relleixos que hi ha pel cantó de l'Estanserull sobre l'engolidor abisme de 600 metres. Déu m'il·luminà tot d'un plegat, y, donant una mirada al fons, vaig fugir d'aquella temptació y vaig deixar el cim tenint-lo sols 3 metres sobre 'l meu cap...

Y me'n tornava cap-cot y trist, pensant ab tant d'esforç inútil, quan, part darrera, vaig veure un pas atrevit y poguí pujar damunt

la Roca Dreta y dominar-la, y fins li vaig clavar un cop de peu, an aquell Goliat insolent, pera trepitjar el seu orgull, que tant m'havia humiliat.

Però la Roca Dreta no era tampoc el cim, y ja veia altres dents al davant meu, y començava a desesperar-me, perquè totes eren altives y no 's deixaven pas dominar sense lluita. N'hi ha una, sobre tot, que s'aixeca dreta d'uns 4 metres al costat de l'altra, més dreta

PIC OCCIDENTAL DELS ENCANTATS DES DEL CIM DEL PIC ORIENTAL

encara. Al cap-d'amunt estan abduques unides per una rocaça enclaxada formant com un pont alt y estret : el pont llevadiç del gran castell. Les dugues columnes d'aquell pont són llises, inatacables; però l'home, ab tàctica, ho domina tot, y aquell pont el feren massa estret y aquest es el seu punt flac. Apoiant l'esquena a l'una columna s'arriba ab els peus a l'altra, y així, ab penes y treballs, un se va enfilant fins a aconseguir abraçar-se ab la roca travessera y, fent el molinet, muntar-la. Quan s'ha aconseguït això, un comprèn que 'ls atlants volguessin escalar el cel.

Les altres dents se passen més fàcilment : l'una pel cantó de Sant Maurici, l'altra per la punta. D'aquella punta estant, ja no 'n tinc cap dubte : el cim es al davant meu y ben fàcil d'escalar si no hi hagués entremig un fosso d'uns 10 metres de fondaria que no sé com hi baixaré.

Si bé ab treballs, hi he baixat, y llavors sí que 'l cim es meu : la constancia se n'ha emportada la palma.

El cim es planer, ample d'uns 2 metres, llarg d'uns 25. Els enderroc granítics de l'altre, aquí no hi són pas : el vent se 'ls dèu haver endut, y queda la penya viva y dura, ab sots y talls y puntes, talment com una bresca gegantina feta malver a troços.

Però aquests dimonis de francesos ja m'han passat al davant: veig al mig un pilot de pedres, y això 'm deixa aclaparat. ¿Com hi hauran pujat? Perquè pel meu camí no pot pas ésser.

Tot pensant això, m'hi assec, regiro les pedres, y trobo 'l corresponent pot de llauna ab les targetes. Y es ben veritat allò que diuen que qui no s'aconhorta es perquè no vol; perquè, desseguida que m'entero de les targetes y veig que totes les ascensions se són realitzades ab els mateixos guies, me dic triomfalment : «—Els hi han pujat ab guies expertíssims, millor dit, els guies els hi deuen haver pujat : en canvi, tu, tu t'hi has enfilat sol : ningú t'hi ha pujat.» Lo que fa pensar, l'orgull y la vanitat de l'home!

Cal fer conèixer els ardits excursionistes estrangers que 'ns vénen a fer la vergonya a nosaltres; puix quan ells, sigui per estudi, sigui per sport (y anc que sigui per vanitat), van a fer això fóra de llur casa, es perquè allí ja no 'ls queda res a fer.

La primera ascensió fou realitzada pel comte René d'Astores y Henri Bulle ab els guies Salles, pare y fill, de Gavarnie, el 25 de juliol de 1902. La segona la féu el comte d'Ussel ab els guies Salles, de Gavarnie, y Ranzy, d'Auzat. La tercera era feta 'l 4 d'agost de 1910, essent-ne 'ls hèroes Henri Notar d'Hestreux, Pierre Harlé y Pierre de Joinoille, ab els mateixos guies Salles, de Gavarnie, que, per lo vist, a França deuen tenir l'exclusiva del pic oriental dels Encantats. De totes maneres, jo restava molt orgullós que tots els meus davanters fossin de sang blava.

D'aquest cim se veu molt bé l'altre, coronat per la pila de pedres que, com signe de victoria, hi ha col·locat la mà de l'home. El seu aspecte, d'aquí estant, no es pas tant ferreny com se troba en la realitat.

Pel demés, se domina tota la corona o cercle d'esquerpes roques que circueixen la vall de Sant Maurici, essent sobre tot esplendent y fantàstica la visió de les muntanyes de Caldes.

Però, per sobre de totes aquestes visions, domina 'l meu magí un altre somni de roques y ponts y cingleres estimbades que he travessat vencent dificultats sobrehumanes, y que ara hauré de tornar

a passar ab més dificultats y menys forces, y sol-y-vern, puix els companys se n'hauran tornat, ja que no responen els meus crits ni 'ls trets que enjogo a tall de salves. Y allí sento com l'home sol es una fulla d'arbre que 'l vent s'emporta, y m'acovardeixo, y prego a Déu que 'm salvi d'aquell perill.

«— Jo no torno a afrontar tants perills — me dic a l'últim : — cercaré per altre cantó una sortida més fàcil, y Déu me guiarà.

PORTARRÓ D'ESPORT Y VALL DE SANT NICOLAU DES DEL PIC ORIENTAL

Precisament, pel cantó del N., la roca es tota acanalada : agafaré una canal d'aquelles, y en no res seré abaix.» Y m'endinsó per la primera canal que hi ha al costat de la gran esberla central, una canal fina y dreta y que, com més avall vaig, més se va afinant y redreçant: de tal manera que a l'últim m'alarmo de debò. Tot pujant havíem parlat de si era més fàcil pujar que baixar per aquells paratges, y jo pensava entre mi : «— Per aquí, si hi haguessis de pujar, no t'hi enfilaries pas : ventura que no trobis algun cingle.»

Y vingué 'l cingle, que 'm gelà 'l cor. Jo no devia haver baixat més que uns 300 metres, y veia sota 'ls meus peus, a 400 o 500, la gran congesta d'abaix, l'esquerda central : una blanca y delicada papellona que m'anava a devorar. Perquè, enrerà, no m'atrevia pas a tornar-li : allí m'aguantava per miracle, y una petita perdua d'equilibri 'm feia caure cap a l'abisme pregon que, traient una mica el cap, s'ovirava abaix. En l'adjunta vista, presa des de la font de

la Magnesia, al costat de l'estany de Sant Maurici, se veu una mica aquesta canal assenyalada ab una ratlla de punts, y 's veu, més bé que de dalt, el cingle que hi ha, que ja no es tallat dret, sino que fa fons, encara, cap endins de la penya.

En aquell tripijoc vaig procurar agafar-me a la paret de la canal, que no dèu tenir més que 1 metre d'alçada, y travessar cap al costat pera buscar un punt practicable; però al costat hi ha una altra canal més estreta, més fina, més impracticable, encara, cap amunt, y tallada cap avall en la mateixa forma. Travesso aquesta segona canal, que, essent estreta, pot fer-se així fàcilment; però, posat al cim de l'altra muralla que segueix, llavors me veig perdut del tot : l'altra canal es ampla, brunyida y tallada igualment a pic. No cal somniar travessar-la; y, encar que pogués fer-ho, lo que ve després fa basarda : tot són cingles y talls y puntès : un caos de granit, un infern de roques menaçadores : la cresta ont estic no 's pot enfilar; les altres menys. Me poso a cridar, perquè la solitud espanta; però ningú 'm respon. Engego els últims trets, y aquell soroll estrident les roques se l'envien de l'una a l'altra, però no hi respon una veu amiga. Fins, si vull girar la vista al cel, me sembla que 'l veig tancat, perquè 'l perill en que 'm trobo es buscat per mi, voluntari, y no tinc dret a demanar a Déu que me 'n tregui. Però també reflexiono que ma situació es imprevista; que 'ls perills els he anat afrontant d'un a un, sempre creient que era l'últim; que mai hauria tingut la temeritat de fer tot sol el que he fet si hagués previst tots els perills, ni m'hauria ficat així en un carreró sense sortida, en un pou que al fons té la mort, pera venir després a temptar a Déu demanant-li 'l miracle de treure-men.

Aquestes consideracions portaren a mon cor atribulat un raig d'esperança, y l'home que ho desafiava tot se féu petit y suplicant, y, no tenint cap més auxili, se posà a les mans de Déu, tornant enrera pera enfilar la canal del cingle. Y, encara que no torní a mirar aquell fons esfereïdor, veia jo la mort al darrera meu glatint-me, y, ben arrapat d'ungles allà on podia, somniava que, de l'un moment a l'altre, una mà cedia, y mon cos trontollava una mica, y ja no 's podia aguantar, y rossolava avall sense servir-se enlloc, y, a l'últim, voleiava pels aires, quedant esmicolat sobre les roques cantelludes de l'abisme.

Però, així y tot, pregava humil, tot enfilant-me, y l'esperança anava creixent com més m'allunyava de la mort, y ja començava a respirar ab més satisfacció; y, a l'últim, vaig tornar a guanyar el cim com un ressucitat que surt de la tomba.

Això no vol dir que cantés victoria : havia vençut, ab l'ajuda de

Déu, un perill, passant llarg temps en una tensió d'esperit d'aquelles que acaben les forces y deixen tot desequilibrat; y, no obstant, encara no havia fet res. «— Més ara — pensava — no t'embolicaras per llocs desconeguts : aniras seguint el mateix camí que t'ha portat al cim; camí difícil, fins perillós, però que, a poc a poc y ab serenitat, sabs que podras fer-lo. Y, tot pensant, vaig baixar al fosso y pujar la

LES DUGUES AGULLES DELS ENCANTATS DES DE LA FONT DE LA MAGNESIA

primera dent y el Pont y la Roca Dreta, que ja no vaig trepitjar orgullós com a la pujada, puix havia ja perdut tota mena de fums y no sabia encara 'l que seria de mi ans d'arribar a baix.

Perquè no es tan fàcil com sembla, conèixer el camí fet entremig d'aquells enderrocs de granit y dents y crestes. Així es que, al contornejar la Roca Dreta, jo no sé com fou que 'm trobí ficat dintre d'una canal (vegi-s, en el segon gravat, el lloc assenyalat ab una fletxa) que, si bé al principi s'anava seguint ab relativa facilitat, quan, després de fer un salt perillós, vaig pensar, esfereït, que devia ésser la Canal Dreta (aquella feréstega gorja que hauriem hagut de deixar tot pujant), ja havia fet tard, ja no m'era possible tornar enrera, y 'm veia condemnat a seguir avant, costés el que costés : a trencar-me 'l

coll, tal volta, rostos avall, si trobava després un cingle com aquell que tant m'havia fet patir y tant y tant petit m'havia fet tornar.

La corda prou la duia cenyida al cos, fent-me nosa. Si darrera haguessin vingut els companys, ells me podien içar altra volta; però ara ningú més que Déu podia valdre-m, en aquell transit, y an Ell vaig tornar a acudir com a últim refugi d'un pobre que, inconscientment, veia la seva vida perduda sens remei.

UNA CRESTA DELS ENCANTATS

Tant com sens remei, no, si no venia un tallat més avall; perquè la canal era estreta talment, que a voltes jo hi passava ben just, y, a pesar d'ésser tant dreta y afinada que 'ls peus no 's podien arrapar enlloc, no obstant, ajaient-m'hi d'esquena, anava servant mon cos penjat, apoiant fortament les mans a les parets del costat. Era aquest un exercici aclaparador : les mans anaven ja tenyint de sang aquelles parets; però no 'm sentia pas d'aquest dolor, estant ab l'ai al cor al pensar que de l'un moment a l'altre 'm falliria una mà, y mon cos rossolaria avall, rebent cops a dreta y esquerra, en el cas venturós que no 'm traboqués rodant com una pilota, o no vingués un cingle y saltés a estrellar-me al fons.

No vingué ni una cosa ni una altra, puix Déu volgué que les

mans no 'm fallissin mai, y fins alguna volta vaig trobar un xic d'aguant pera 'ls peus, podent així reposar una mica. També hi hagué algun pas en que la canal va tornar-se ben vertical, y vaig considerar verament miraculós l'haver pogut sortir d'aquell paratge sense cap averia, que no pot dir-se tal el portar les mans una mica sangonoses.

No sé si mai havia respirat ab tanta satisfacció com quan vaig començar a conèixer el terreny ja trepitjat al matí en el frustrat intent d'ascensió per la Canal Dreta : no sé tampoc si mai havia begut ab tanta satisfacció com quan poguí fer-me passar la set en el rajolinet d'aigua que neix a la fi de la canal.

Esforços titànics realitzats sols ab l'ajuda de Déu m'havien salvat la vida, y de mon cor sortí un himne d'agraïment mentres reposava una mica, posant-me desseguida en marxa altra volta, puix els companys havien baixat a poc a poc, y m'estaven esperant al cap-d'avall de la roca, en el bosc de pins que ombrreja el riuet de Monestero.

Y, com que era tard y 'ns restava un llarg camí a fer, aquella devallada d'uns 600 metres per l'escorxat escorranc vaig fer-la rapidíssimament, mig d'esma, perdent a voltes el món de vista, y deixant-me caure abatut a l'ombra dels pins quan vareig trobar als amics. Allí estiguí una estona sense veure-hi, tremolant de tot arreu fins a tonificar-me ab el descans. Res d'estrany tenia això, puix eren ja les dugues de la tarda y de les vuit del matí que no havia parat un moment, sempre barallant-me ab les roques, unes voltes vençut, altres vencedor, però cantant a l'últim victoria. Ab tants tanteigs inútils, havia passat tres hores batalleres pera arribar al cim, y, ab tantes peripecies, n'havia passades altres tantes pera baixar.

A dos quarts de tres feiem parada a l'estany de Sant Maurici, y vora la font de la Magnesia 'ns repartiem un frugal dinar que ja teniem ben afanyat; y no sols era que 'l tinguéssim afanyat, més havíem d'agafar forces, perquè 'ns restava encara un llarg camí a fer, y molta part d'ell l'haviem de travessar de nit sense coneixe-l cap de nosaltres quatre. Fins a Caldes de Bohí 'ns restaven, segons les notícies adquirides, cinc hores de caminar : dugues de pujada fins al Portarró d'Espot, y tres de baixada per la vall de Sant Nicolau cap a Caldes.

Per això no 'ns entretinguerem gaire a mirar les clares aigües de l'estany de Sant Maurici, els esquelets gegantins del fons, ni les truites que, aixerides y esquerpes, hi neden. A dos quarts de quatre fugíem ja d'aquelles delitoses riberes, y anavem enfilant la costa dreta que, fent zig-zag, remunta les estribacions de les muntanyes de Saburedo. Quan, al cap d'una hora de forta pujada, un ha guanyat

el collet, ja pot asseure-s'hi, que té ben afanyat un petit descans y val la pena de contemplar a pler el meravellós paísatge, la rica vall que 's deixa enrera y de la qual ha de despedir-se ja. L'estany es una petita taca d'argent y maragda al mig del verd fosc de les pinedes. D'ací 's veu tota la gloria d'aquella rica corona, y els Encantats, al costat, ferrenys y altius com si guardessin aquell ric tresor. Es un

VISTA DE L'ESTANY DE SANT MAURICI Y PORT DE LA RATERA
TOT BAIXANT DELS ENCANTATS

aspecte diferent d'aquella meravellosa vall, que jo no 'm cansaria mai d'admirar : un aspecte diferent, però sempre 'l mateix contrast que deixa l'espectador cor-près, no sabent què més admirar : si la vista salvatge y fascinadora de les roques, o la delicadíssima y armònica del paísatge que les volta.

De totes maneres un no se 'n sab anar d'aquella balconada que domina un paísatge que 'l té tant fortament atret; y menys se 'n sab anar quan pensa que, quan se deixa 'l collet, un s'ha de ficar per una clotada sense vista, per ont s'enlaira, tot cantant, l'últim

fil d'aigua del riu Escrita. Però ben aviat s'aixampla aquell clot, formant una gran coma herbada y esquitxada arreu de rocaces colosals que han anat estimbant-se després del massiç granític de Saburedo. Aquella coma devia ésser, centuries enrera, un grandió estany, avui arrasat per les enrunades del fons y els esllaviments dels costats. El camí passa una mica enlairat a l'esquerra, però jo preferiria trepitjar la catifa del mig y saltar de l'una roca a l'altra pera practicar un sport que m'ha captivat en el Pireneu una infinitat de vegades. Pocs saben el gust que dóna l'anar seguint l'últim fil d'aigua d'un riu y contemplar-lo com saltirona alegre, cantant ací y murmurant allà; com, a voltes, cansat dels seus jòcs infantívols, s'ajeu y reposa; com altres, semblant que ha perdut el coneixement, se tira escabellat per la penya y reposa assota pera compondre-s novament y tornar a començar sos caprítxosos jòcs, més alegre que mai. Y veure-l com se va tornant petit petit y, com més petit se torna, més s'enfila; y un, assedegat y suant, però sense adonar-sen, com el caçador quan segueix un rastre segur, va seguint ab aquella delitosa febre, veient venir el moment de sorprendre les fonts de la vida. Y quan ja no 's pot més, de set y cansament, se 'l troba tot d'un plegat rajant d'una penya, o brollant de sota una roca, o borbollant entre la finíssima sorra de l'herbei. Y llavors un se voldria fer petit pera anar seguint avant; més s'asseu allí, s'ajeu a l'herba y se sadolla d'aquella aigua immaculada. Reposant llavors ab una placidesa imponderable, vénen a la ment una infinitat de consideracions, que encara que siguin filosofies no fatiguen, sobre aquella vida, que comença sense plorar, tant riallera y pura, y després... pobre!... que se 'n veurà, y com l'esclavitzaran, y que penes li faran passar, y que brutícia agafarà pel camí de la vida, donant vida als altres; y que desenganys tindrà, y que brut y fastigós arribarà a la sepultura! Y ara tant formós y joganer!... Y un hi torna a beure, com volent-se omplir de tot el germen de satisfacció que porta aquell infantó generós y abraçar-se ab ell, y no deixar-lo moure perquè sa vida sigui sempre alegre y pura, allunyat de tot-hom en aquell recó de muntanya, vivint entre les floretes de l'herbei y ben abrigat ab el blanc mantell de neu al temps de la fredor.

Jo, que sense ésser caçador comprenc totes les delícies del caçar, voldria que tots els excursionistes compreguessin les que dóna l'anar a la caça d'un riuet del Pireneu y sorprendre-l en son naixement. Y, aquest sport atractiu, poques vegades l'hi he trobat tant com seguint aquell fil d'aigua de sota 'l Portarró d'Espot. S'esbadia la deù per tot el pla d'aquella coma, però sempre passa per sota la catifa

glevosa d'un parell de pams de gruix; y, per on se vulla que un passi, la sent ara cantant, ara rondinant; a voltes ronca com un cadell enfadat; ara surt a riure un moment al peu d'una roca, y 's torna a endinsar desseguida per sota la gleva tova. Devegades surt una estona de la negra fosca, y, tota engorgada y peresosa, sembla que covi anyorant la fecunditat, y algun petit peix, compadit, li fa caricies; però, al veure-m, avergonyits, se tornen a amagar tots dos dins d'una altra cova. Y 's va travessant aquella plana, sempre sentint la cridoria armoniosa y contemplant els jòcs placívols d'aquella mainada que fuig dels braços de sa mare. Y quan la plana s'es finida s'ajunten tots y pugen ab delit costa amunt, y un, seguint-los, també hi puja, fins que, cansat, se sadolla en la font delitosa, agafant coratge pera arribar al cim.

Eren dos quarts de sis. Donàrem l'adeu als Encantats, que treien el cap entre les muntanyes, com si l'aixequessin pera veure-ns; y no 'ns entretinguerem gaire, perquè 'ns tocaria caminar a les fosques per terreny completament desconegut, tard com era. De totes maneres, no havent-hi més que tres hores fins a Caldes, nosaltres correriem, y a les vuit podiem arribar a port.

Y, malgrat l'encís que té la vall de Sant Nicolau mirada del Portarró d'Espot a posta del sol, ab el verd prat y les remades que voregen l'estany Llong, ara tot argentat, no 'ns hi entretenim quasi gens, y, sense seguir les marrades inacabables del camí, ens estimbem pel dret, guanyant en vint minuts la ribera. L'estany es de lo més bonic del Pireneu. El camí passa per la part esquerra, y a l'endret del mig de l'estany se troba una font que convida, y nosaltres no 'ns fem pregar pera fer-hi una petita parada, puix ja hem guanyat el temps saltant per la dreuera.

Però ja hem deixat l'estany, que bé 's mereix el nom de *Llong*, per sa llargada. Ja fa més de mitja hora que caminem, després de passar-lo, quan, al trobar uns pastors, els demanem pel camí de Caldes y la distancia que hi ha.

— Hi estareu quatre hores — ens responen.

— Com, quatre hores? Si 'ns han dit que del Portarró estant n'hi havia tres, y 'n fa més d'una que caminem!

— Si tant camineu, podé hi anireu en tres y mija — fa 'l pastor;— però se us farà nit, y ja podeu estar contents si hi aneu en quatre.

No es que dessim fe al pastor, però això 'ns esperonà pera córrer més; y, avall avall, ne trobàrem un altre que venia de proveir.

— Quan hi ha, d'aquí a Caldes, bon pastor?

— Oh! Hi posareu quatre hores bones.

— Digueu, doncs, que com més caminem més s'allunya!; perquè ja fa bona estona que 'ns han dit el mateix.

— Si fos de dia, ja hi anirieu en menos; però ara no us hi veureu.

— No preguntem res més a ningú, perquè més avall n'hi haurien cinc — ens diguerem els uns als altres. Però no calia pas aquesta recomanació, perquè ben aviat s'anà enfosquit, y no 's trobà una ànima enlloc, ni se sentí altra remor que 'l murmuri del riu y el vent, que cantava misterioses queixes ab les grans orgues dels abets gegants.

Jo no trobo res tant deliciós com un passeig de nit per un terreny desconegut. Llastima que estiguessim tant rendits pera fruir d'aquest espectacle! Havia sentit ponderar moltes vegades la formosura de la vall de Sant Nicolau, y haig de confessar que la trobí superior a totes les ponderacions, prometent, ab l'ajuda de Déu, visitar-la una altra volta. No dubto que, si puc fer-ho, tindrè un desengany, perquè hi trobaré a faltar les proporcions fenomenals que 'l misteri d'aquella nit fosca donava a totes les coses, y ja veig des d'ara com els braços estirats dels gegantins abets, y els falls, y les roques, y les muntanyes, tot se torna petit y perd l'encís cor-prenedor que tenia pera nosaltres aquella nit. Però no 'ns hi podiem pas entretenir, a mirar res, perquè prou feines teniem ab el camí, que seguïem tant depressa com ens permetia la fosca, encepant aquí, xapollejant allà, com màquines, caminant d'esma, tement a cada punt la perdua d'una ruta que ni sabiem ont ens portaria, puix ja feia hores que caminavem y encara no havíem trobat l'estany Llebrèta ni l'ermita de Sant Nicolau. Llavors sentírem una gran remor d'aigua que s'estimba, y vegerem les estrelles brillar als nostres peus : era 'l fall del cap de l'estany; era l'estany Llebrèta, que 'ns semblà grandíós com cap més.

Y, passat l'estany, que 's queda a l'esquerra, se 'ns presentà de sobte un foc, y sentírem veus humanes, y vegerem una vintena de persones (homes, dònes y quitxalla) que sopaven alegrement, a l'aire lliure, al voltant d'aquell foc; y, anant-los a trobar, ens enteràrem que a l'últim havíem arribat a l'ermita de Sant Nicolau, ont hi ha una borda y ells hi eren a fer els treballs de la sega. Però també ens enteràrem que, essent ja les nou, encara 'ns mancaven dugues hores pera arribar a Caldes per un camí dolent que perdriem ab tota seguretat. Un jove oferí acompanyar-nos, per tres pessetes, fins a la ribera de Caldes, d'ont jo ja sabia 'l camí fins als banys. Al cap de poc que caminavem per aquell camí aixaragallat y pedregós, encepant a tot arreu (perquè ni esma teniem d'aixecar els peus), va dir-nos, el nostre guia, qui fins llavors no havia badat boca:

— Que no podrieu dar-me-les ara, les tres pessetes?

— No acostumem a pagar fins que s'ha fet la feina. ¿Que no us en fieu, de nosaltres?

— Es que marxaria més de gust.

— No sabs que diuen que music pagat no fa bon sò? A nosaltres, lo que 'ns convé, es que ben depressa 'ns acompanyis fins a la ribera. Llavors propina y tot, te darem.

Quan arribàrem al riu de Caldes, ell marxà ben de gust cap amunt, y nosaltres, ben de mala gana, tinguèrem de fer encara tres quarts de mal camí pera heure la fi d'una jornada que havia començat a les cinc del matí y finia a les onze de la nit, deixant-nos capolats y mig morts : una desfeta humana, que anarem corrents a refer al llit, ont, per sort, no tinguèrem companyia, com a Llavorsí.

Y així fou consumada la segona ascensió als Encantats, sense que, ab tot y ésser tant abundant en peripecies y fondes emocions, tingués, ni abans ni després, cap conseqüència desagradable. Estavem salvats, y ab els òssos a lloc, a l'establiment de Caldes de Bohí.

JAUME OLIVERAS, PVRE.

Agost de 1911.

EL PI NOMENAT RABAÇUT, NANO O PETIT

EN EL TERME DE MONTMELÓ

EL dia 23 d'abril de 1912 vaig anar, ab els tres germans Martí, Joan y Miquel Moretó y Riera, a l'esmentat poble, a l'objecte de treure una fotografia y fer un estudi comparatiu del seu desenrotllament des de l'excursió que publicà, en 12 de maig de 1881, el *Bulletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, altra excursió feta en 23 de juny de 1897, altra en 24 d'abril de 1905, fins l'actual.

	1881	1897	1905	1912
Alçada d'arran de terra al cim . . .	1 m. 27	2 m. 70	3 m. 09	3 m. 52
Alçada fins a les primeres veces. . .	0 m. 70	0 m. 70	0 m. 80	0 m. 98
Circumferència de la capçalada. . .	5 m. 85	10 m. 60	10 m. 78	13 m. 20
Circumferència del tronc	0 m. 61	0 m. 85	0 m. 90	0 m. 98

Té ara uns seixanta-dos anys.

Per les excursions y notes esmentades se comprendrà que sempre m'ha cridat l'atenció, y l'he feta fixar en moltíssimes persones ins-

trüides : entre elles tinc de citar el tant llorejat y savi agricultor de Manlleu Ramon Madirolas y Codina.

A primers de janer de 1910 vingué a fer-me una visita. Sabent lo molt que li agrada l'estudi de la flora en general, y en particular la catalana, li vaig demanar que 's dignés venir a fer una excursió a Montmeló a l'objecte que 'm donés algun dato sobres *un notable pi*

MONTMELÓ : PI RABAÇUT

que hi ha en son terme. Acceptà, ab sa acostumada franquesa y amabilitat, la meva demanda.

Estudiat y regonegut, me digué : «—Tinc resseguits molts boscos del Pireneu espanyol y altres d'estrangers, m'he fixat y sé les classes y varietats de pins que hi ha, y, ab tota sinceritat, confesso que enlloc he observat un exemplar com el que tenim aquí present; no podent, ab molt sentiment, classificar-lo y treure a vostè de dubtes.»

Ara que tinc la satisfacció, gracies als aimants de Catalunya Srs. Moretó, de poder enviar-n'hi una fotografia, confio que 's dignarà publicar-la en son il·lustrat periòdic junt ab els datos antecedents; demanant, an els que se n'enterin y tinguin ocasió d'anar a estudiar-lo, que escriguin sobres tant notable fenomen de la flora catalana.

VICENS PLANTADA Y FONOLLEDA

Mollet del Vallès, 19 de juliol de 1912.

MEMORIA

LLEGIDA PEL SENYOR SECRETARI DE LA SECCIÓ DE FOTOGRAFÍA EN LA REUNIÓ GENERAL REGLAMENTARIA CELEBRADA 'L DIA 8 DE JUNY 1912

SENYORS:

EL resum de la tasca feta per la Secció de Fotografia durant el curs que estem acabant, crec que us serà ben agradable, per ésser demostratiu de la gran activitat y la vida intensa que ha dut, fent que vegem convertides en realitats les nostres esperances nascudes arran de son renaixement en 1910.

En la memoria que vaig tenir l'honor de llegir l'any passat, vos deia que l'inventari y la catalogació dels diapositius de projecció existents en el nostre arxiu eren poc menys que acabats, podent-vos dir ara que ho són per complet. Dos són els catàlegs que s'han fet: un per ordre alfabètic de poblacions o llocs notables, y un altre ont estan recopilats per comarques els que pertanyen a Catalunya.

A l'ensem s'ha procurat augmentar la col·lecció de diapositius, especialment en lo que fa referencia a l'*Inventari gràfic de Catalunya*, obra capdal d'aquesta Secció, per considerar que es d'absoluta necessitat que la nostra entitat sigui posseïdora de la col·lecció més gran, més rica, de fotografies de les belleses de la nostra terra, que a més serà un padró de la nostra activitat y un record dels llocs que en les nostres excursions visitem.

Que això es aspiració unànim n'es prova l'entusiasme ab que tots els socis hi col·laboren, ja sigui fent donació de diapositius, ja sigui deixant els negatius pera fer-ne reproducció a càrrec del CENTRE.

Entre 'ls primers tinc de fer menció, com a tribut d'agraïment, dels senyors següents : D. Gabriel Roig, que ha regalat 5 positius de projecció; D. Xavier Parés, que va entregar-ne 25; D. Lluís Madrenys, 3; D. Joan Comabella, 36, reproduccions de les fotografies que li foren premiades en el Concurs celebrat l'any passat; D. Joan Nonell, 9; D. Guillem de Barnola, 26. Contribuint, a més, el que suscriu, ab 28; havent-sen fet, 30 a càrrec de la subvenció que 'l CENTRE destina a la compra de diapositius.

Però l'aspecte més gran de l'activitat d'aquesta Secció es el que

fa referència a les excursions. Notable ha sigut, tant pel gran nombre de les efectuades com per lo concorregudes que s'han vist.

Se va fer la primera d'aquest curs el dia 5 de novembre de l'any passat, anant en automòbil a Sant Cugat del Vallès. El gran nombre de socis que hi van prendre part ja va ésser presagi de l'èxit que tindrien les demés, com així 's va veure confirmat en la segona, efectuada 'l dia 19 del mateix mes a Sant Geroni de la Murtra y Torre Pallaresa, de Santa Coloma de Gramanet.

La tercera excursió va fer-se, el dia 10 de desembre, en combinació ab les Seccions d'Arquitectura y Geologia, a la ciutat de Vich, essent la nostra Secció la que hi tenia un nombre més grán de concurrents; y el dia 17 del mateix mes, al matí, se va anar a visitar la Conrería y el monestir de Montalegre.

Se començà l'any 1912 efectuant, durant el mes de janer, dugues excursions: l'una, els dies 6 y 7, a Banyoles y Besalú; y l'altra, el 21, de mig dia, a Terrassa, pera visitar els temples antics, essent molt ben rebuts els visitants per una comissió del Centre Excursionista d'aquella ciutat.

Durant els dies del 8 al 13 de febrer foren molts els socis de la nostra Secció que 's traslladaren a Ribes y Puigcerdà en ocasió de celebrar-s'hi 'ls Sports d'Hivern organitzats pel CENTRE y duts pel desig de treure fotografies de les escenes dels mateixos. El dia 25 s'efectuà una excursió de mig dia a Sant Cebrià y Valldaura.

Pera 'l 10 de març se n'organitzà una que recorregué Corbera, Sant Pons, Pont del Lladoner y Cervelló; la tarda del dia 17 va ésser dedicada a recórrer les vores del riu Llobregat entre Sant Boy y el Prat; y el dia 31 's va tancar la seria d'excursions d'aquest mes anant a Cardedeu, Santa Agnès de Malanyanes, la Roca, Granollers y Canovellas.

El dia 21 d'abril tingué lloc l'excursió en automòbil a Santa Maria de l'Estany, passant per Caldes, Sant Feliu de Codines, Castelltersol, y Moyà, y tornant per Collsuspina. Tant concorreguda 's va presentar aquesta excursió, que va fer-se necessari contractar un altre automòbil pera poder complaure les quaranta-una persones que desitjaren prendre-hi part. El diumenge següent, dia 21, al matí, se n'efectuà una altra a Vallvidrera, Creu d'Olorde y Molins de Rey.

Llavaneres y Caldetes foren l'objecte de l'excursió que 's féu el dia 12 de maig; y el dia 19 del mateix se 'n va fer una altra, en automòbil, a Martorell, Coves de Collbató y Monistrol.

Finalment, el dia 2 d'aquest mes va visitar-se l'església de Sant Pau del Camp, d'aquesta ciutat; el dia 9 se prengué part en l'excursió

a Sant Pere de Roda y Sant Salvador de Vardera organitzada pel CENTRE; y 's tancà 'l curs ab l'excursió, el dia 16, a Tarragona, efectuada en automòbil, pera facilitar la visita a l'Arc de Barà, castell del marquès de Tamarit, Tamarit, pedrera de Mèdol, tomba dels Scipions y aquaducte romà.

Aquesta es la feina feta. Que es estimada 'ns ho demostra l'entrada de cinquanta-un socis des de primers del curs anterior; y que la Secció es considerada 'ns ho proven els aventatges especials que les principals cases d'articles fotogràfics han concedit als nostres consocis.

No acabaré aquesta mal girbada memoria sense recordar els dos companys arrabaçats per la mort, sense dedicar dos mots d'afecte particular d'aquesta Secció an en Juli Vintró y a l'Emili Llatas.

Res puc dir, en llur elogi, que no s'hagi dit ja.

El primer era un ferm entusiasta del nostre CENTRE, un dels primers aficionats a la fotografia : el primer, sens dubte, que aconseguí reunir una bona col·lecció de clixés de belleses de Catalunya.

En Llatas tots l'heu conegut. L'any passat encara 'l vèiem presidir un acte com el d'avui, ben lluny de pensar que tant aviat el perdriem pera sempre. Estava dotat per la naturalesa d'una intel·ligencia clara, d'un temperament actiu, y d'un caràcter tant bondadós y amable, que ben prompte 's captava la benvolença y la simpatia de tot-hom.

El seu pas per la presidencia d'aquesta Secció va deixar un munt de bons records. Jo, que pel meu càrrec soc el que vaig tenir més ocasió de fer-me capaç de les seves qualitats y del que valia, no puc menys que fer-ho ressaltar.

No sols era un president que portava iniciatives y desenrotllava els seus dots d'organitzador, sinó que també, deixant-se dur del seu entusiasme y de la seva activitat, portà sa cooperació personal, com ne són prova les hores que, robades a sos quefers, va passar ajudant a inventariar y classificar les diapositives de projecció y en l'organització de l'Exposició que ab motiu del Concurs Fotogràfic de 1911 's va realitzar a cà'n Reig.

Durant el temps que va presidir es quan aquesta Secció va esvanir l'aclaparament en que estava y 's van sembrar els germens que li han portat la vida de que actualment frueix. Dit això està fet el major elogi de la seva gestió. Dedicuem-li, doncs, un record, y prenem-ne exemple pera la nostra activitat.

He dit.

GASPAR SALA Y ROSÉS

NOVES

FI DE CURS. — El dia 5 de juliol tingué lloc la sessió darrera d'aquest curs del nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. En ella 'l nostre company D. Eduard Vidal y Riba va donar-nos les primícies de la seva *Guia del Montseny*, que acaba de publicar-se, presentant ab tal motiu un gran nombre de projeccions fotogràfiques de vistes de tant interessant regió pertanyents a la col·lecció del mateix CENTRE y a les dels Srs. Juandó, Barnola, Bosch y Roig, entre altres. Seguidament, D. César August Torras, el nostre estimat president, donà comiat als senyors socis que solen concórrer an aquestes sessions, fent una breu ressenya dels actes del darrer Congrès Excursionista, y desitjant a tots un bon estiu y la realització de nombroses y profitoses excursions.

CONCURS FOTOGRAFIC. — S'ha publicat ja 'l veredicté del Concurs Regional fotogràfic organitzat pel Centre Excursionista de Terrassa y del qual ja parlàrem en un dels nostres números anteriors. Entre 'ls dinou premiats figuren en majoria 'ls socis del nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. Veus-aquí 'l veredicté esmentat:

1. Premi de l'Excm. Ajuntament : al lema *Catalunya*, de D. Josep Roset.
2. Premi de D. Alfons Sala : resultant desert, s'adjudica al l. *Sport*, de don Lluís Botey Puig.
3. Premi de D. Francisco Alegre : al l. *Si...*, de D. Josep M.^a Co de Triola.
4. Premi de D. Joan Barata : al l. *Solitud*, de D. Ramon Gorgas.
5. Premi del Centre Excursionista de Terrassa : al l. *Patria*, de D. Armand Arquer.
6. Premi de l'Agrupació Regionalista de Terrassa : al l. *Recull*, de D. Joan Rusca.
7. Premi del Círculo Egarense : al l. *Industria*, de D. Lluís Corominas.
8. Premi del Casino del Comercio : resultant desert, s'adjudica al l. *Atsoc-Aserit*, de D. Ricard Carrera.
9. Premi de la casa Gabriel Carreras : al l. *Muntat de segles*, de D. Santiago Bagulini Roca.
10. Premi de la casa Cosmos Fotográfico : resultant desert, s'adjudica al lema *Progrés*, de D. Lluís Salmurri.
11. Premi de la casa Vila y Vital : al l. *Fenix*, de D. Gaspar Sala.
12. Premi de la casa A. Casellas y germans : al l. *Sol solet*, de D. Mateu Serra.
13. Premi de la casa Riba, S. en C. : al l. *Natura*, de D. Miquel Huertas.
14. Premi de la casa Agfa : al l. *Un pobre*, de D. Frederic Juandó.
15. Premi de la casa Gevaert : al l. *Recors*, de D. Josep O. Humet.
16. Premi de la casa Guillemot : al l. *Eliart-Aut*, de D. Claudi Bruder.
17. Premi de la casa Lumière y Jouglà : al l. *Wadesú*, dels Srs. Roca y Ribas.
18. Premi de la casa Grieshaber frères & C.^a : resultant desert, s'adjudica al l. *Contra-llum*, de D. Pere Vilà.

19. Premi de la casa Philippe Tiranty : resultant desert, s'adjudica al l. *Celatges*, de D. Santiago Amo.

EXPANSIÓ EXCURSIONISTA. — L'obra de l'excursionisme va cundint arreu, fent nous y esforços prossèlits, que 'l practiquen de manera y forma ben profitoses, ben catalanes. A més de les tasques dels diferents centres y agrupacions excursionistes de temps constituïdes, per tot s'oviren germens de noves y poderoses associacions que vénen donant mostres de vida y activitat. Per periòdics arribats a les nostres mans, veiem que per una banda la Secció Excursionista de l'Orfeo de Tortosa, y L'Esplai Excursionista, de la Bisbal, per altra, vénen realitzant continues excursions. Aquest darrer n'ha fet una, darrerament, d'exploració de l'avenc o cova de les Goges, a la serra dels Jueus, en amunt de la de Sant Pol de la Bisbal; de la qual s'ha publicat completa ressenya dedicada a *L'Avenç de l'Empordà*, d'aquella ciutat. També, en el diari *El Restaurador*, de Tortosa, havem vist un article de D. Frederic Pastor y Lluís sobres les torres y caserius de la comarca, ont se fa un acabat estudi dels llocs de Fullola y Gardells, propers an aquella ciutat. Aqueixos treballs demostren la sana orientació que arreu de la nostra terra té y va tenint l'excursionisme català, que per tots endrets d'aquella va venturosament rebrotant.

CONGRÉS ALPINISTA. — La reunió anyal del Club Alpí Francès se celebrarà, el dia 7 del vinent setembre, a Bagnères de Luchon, continuant, les sessions y actes del dit Congrés, fins al dia 14 del propi mes. Ab aquest motiu la Secció del C. A. F. de dita pintoresca població està organitzant diferents actes y festes en obsequi dels senyors delegats.

NOU CONGRÉS. — A mitjan març darrer va tenir lloc, a Pau, el XXe Congrés de la Federació Internacional de Societats Pireneïstes, en el qual el senyor comte de Saint-Saud representava 'l nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. S'hi acordà un vot de gracies pera 'ls organitzadors de les festes ab motiu del darrer Campionat de Sports d'Hivern celebrat a Ribes-Puigcerdà. També 's prengué l'acord, entre altres que no 'ns interessen especialment, de comprendre en el projecte de carretera dels Pireneus la travessia de les Bulloses a Porté pel coll de la Grava. El proper Congrés Pireneïsta se celebrarà a Saint-Girons.

EXPOSICIÓ D'ALPINISME Y SPORTS DE NEU. — Ab motiu de celebrar-se a Madrid el V Congrés Internacional de Turisme, el Club Alpí Espanyol, desitjant contribuir al millor èxit d'aquell, ha organitzat una Exposició d'Alpinisme y Sports de Neu a la qual estan convidats els Clubs Alps estrangers y societats d'Alpinisme d'Espanya.

La susdita Exposició se celebrarà en dita capital des del 15 al 30 d'octubre prop-venent, y constarà de les següents seccions:

A.— Utils pera la pràctica de l'Alpinisme.

B.— Indumentaria, que comprendrà tot allò que pertanyi al ram de

sastreria, genres de punt, calçat y sombrereria.

- C. — Habitació.
- D. — Vaixel·la y altres materies similars.
- E. — Alimentació.
- F. — Cartografia y bibliografia.
- G. — Fotografia.
- H. — Aparells d'observacions científiques.
- I. — Utils pera sports de neu.
- J. — Higiene y farmacia.
- L. — Transports.

La petició de *stands*, o departaments, se farà, abans del 20 de setembre, per carta certificada dirigida al secretari del Club Alpí Espanyol (Arenal, 8; Madrid).

Les entitats que hi concorrin no hauran de fer altres despeses que les del transport, anant a càrrec de la societat organitzadora l'instal·lació de lo que s'envii. Els industrials poden també prendre-hi part, abonant 50 pessetes al fer la petició y altres 50 al fer-se càrrec del departament; la mida del qual serà de 4 metres de llarg per 8 d'amplaria. Poden reunir-se fins quatre industrials pera ocupar un sol *stand*, o departament, pagant a pro-rata el seu import.

L'instal·lació's farà en el Palau de Cristall, del Retiro.

DONATIUS REBUTS DURANT EL SEGON SEMESTRE

De l'Asociación de Arquitectos de Cataluña : un exemplar de l'*Anuario de 1912*, publicat per la propria entitat. De D. Francisco de Bofarull y Sans: un exemplar de l'obra *El Castillo y la Baronia de Aramprunyá*, escrita pel propri donador. De D. Francesc Carreras y Candi : un exemplar de la seva obra *Excursions per la Catalunya aragonesa y provincia d'Osca*. (Primera part : *Somontano y Barbatania*.) De D. Agustí Campanyà : un exemplar delllibret *Chansonnierv des Sections Romandes*. De D. Aureli Capmany : dos exemplars de la cançó popular *El Dubte de Sant Josep*, editada pel mateix donador. Del Real Automóvil Club: un exemplar de l'*Anuario de 1912*, publicat per dita entitat. De D. Joaquim de Camps y Arboix : un exemplar dels *Recordats històrics de Torruella y del castell de Montgrí*. De D. Aureli Capmany : dos exemplars de la cançó popular *Alegria de Sant Josep*, editada pel mateix donador. De la Sociedad Económica Barcelonense de Amigos del País : un exemplar de l'*Anuario de 1911*, publicat per la mateixa. Un exemplar del volum dels Jocs Florals de 1912, ofert pel Consistori.

SECCIÓ METEOROLÒGICA

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARAN)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE JULIOL

TEMPERATURES' (A L'OMBRA)				PRESSIONS BAROMÈTRIQUES A 0° Y AL NIVELL DE LA MAR	
MITGES MENSUALS		MÀXIMA	MÍNIMA	MITGES MENSUALS	
8 MATÍ	8 TARDA	EN 24 HORES	EN 24 HORES	8 MATÍ	8 TARDA
16°.01	15°.00	31°.4 (dies 11,12)	5°.4 (dia 21)	764'69 mm.	765'24 mm.

ESTAT DEL CEL.	Dies serens . . .		» nuvolosos . . .		» coberts. . .		6 8 t.	9 »	10 »	Dies de pluja. . .		» de boira . . .		» de rosada. . .		» de tempestat. 6	
	7	8 m.	17	»	7	»				7	8 t.	16	»	6	»	6	»

HUMITAT RELATIVA		NÚVOLS		NUVOLOSITAT	
MITGES MENSUALS		CLASSE DOMINANT		MITGES MENSUALS	
8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA
73'16	77'51	CIRRUS	CÚMULUS	5'96	6'67

TOTAL DE PLUJA MENSUAL: 77'7 mm.	VENT		
	DIRECCIÓ DOMINANT		VELOCITAT: EN 24 HORES
	8 MATÍ	8 TARDA	MITJA MENSUAL
	N N E.	N N E.	77'21 kms.

J. S. S.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA y la Direcció del BUTLLETÍ deixen íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.